

НАУЧНО-НАСТАВНОМ ВЕЋУ УЧИТЕЉСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На седници Научно-наставног већа Факултета, одржаној 11.04.2013. године, изабрани смо у Комисију за оцену подобности теме докторске дисертације под насловом *Аспекти шаха као концептуални оквир за наставу шаха* кандидата мр Ивана Ј. Марковића.

Комисија у саставу: др Драган Мартиновић, ментор, редовни професор на предмету *Методика наставе физичког васпитања*, Учитељски факултет Универзитета у Београду, др Мирко Дејић, председник комисије, редовни професор на предмету *Методика наставе математике*, Учитељски факултет Универзитета у Београду и др Владимир Копривица, члан комисије, редовни професор на предмету *Методика спортског тренинга*, Факултет спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду, после стеченог увида у документацију, коју је кандидат приложио уз пријаву, подноси следећи:

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни биографски подаци о кандидату

Иван Ј. Марковић рођен је 18. јануара 1972. године у Београду, где је 1986. завршио основну школу „Иван Горан Ковачић“, а затим 1990. и Математичку гимназију „Вељко Влаховић“ (обе са просечном оценом 5,00 током школовања; у седмом разреду ОШ освојио је прву награду на републичком такмичењу у математици са максималним бројем бодова). На Машинском факултету у Београду дипломира 1998. године са просечном оценом 8,95.

На Учитељском факултету у Београду 2008. године уписује докторске студије на смеру за методiku наставе физичког васпитања, које завршава са просечном оценом 10,00. Као сарадник у настави изборних предмета Шах I, II и III радио је на овом факултету у периоду од 2007. до 2012. године, док је на Факултету за спорт и физичко васпитање у Београду учествовао у настави изборних предмета Шах I и II у периоду од 2008. до 2010. године.

Као вишеструки пионирски и омладински првак СФРЈ у шаху учествовао је на великом броју међународних такмичења у млађим категоријама. Најзначајнији успех у том периоду представља освајање бронзане медаље на Првенству Европе до 16 година (Салчебаден, 1988/89.), као и чланство у шаховској „Ц“ репрезентацији Југославије на Шаховској олимпијади у Новом Саду 1990. године. Интернационални шаховски мајстор постаје 1999. године, а прву норму за велемајстора испунио је 2001. године.

Највећи успех у каријери остварује као тренер женске шаховске репрезентације, која је 1999. године у Батумију освојила сребрну медаљу на Првенству Европе и на основу тога проглашена за женску репрезентацију године у избору Југословенског олимпијског комитета. Његов ученик Борки Предојевић у млађим категоријама осваја двоструку титулу шаховског првака Европе (Литохоро 1999. и Халкидики 2001.), а затим и првака света до 16 година (Оропеса дел Мар, 2003.), после чега 2004. стиче услов на основу којег постаје и најмлађи велемајстор на просторима бивше Југославије.

На основу критеријума Међународне шаховске федерације, Иван Марковић је 2005. године стекао звање ФИДЕ тренера. Влада Републике Србије му је 2009. године доделила Национално спортско признање за изузетан допринос развоју и афирмацији спорта.

2. Подаци о стручном и научном раду

Иван Ј. Марковић је као аутор или коаутор објавио више научних и стручних радова у часописима *Иновације у настави* (2 рада), *Образовна технологија* (2 рада) и *Методичка пракса* (1 рад) и учествовао на међународним и домаћим научним и стручним скуповима у организацији Факултета за спорт и физичко васпитање Универзитета у Београду (3 пута, 2009.-2011. године; радови су објављени у зборницима радова са ових научних скупова), Учитељског факултета Универзитета у Београду и часописа *Иновације у настави* (2 пута, 2011. и 2012. године), Учитељског факултета у Ужицу (2011.), Црногорске спортске академије (2011.) и ВШСС за образовање васпитача „Михаило Палов“ из Вршца (2011.). Осим наведених радова, Иван Ј. Марковић је у периоду када је радио као заменик главног и одговорног уредника *Шаховског информатора* из Београда (2002.-2006.) објавио и 23 стручна рада на www.ChessCafe.com, водећем америчком сајту специјализованом за шаховске садржаје.

Као коаутор учествовао је са радом »Ценность и размен шахматных фигур: Индивидуализированное обучение младших школьников с помощью наборов задач, градированных на три уровня сложности« на међународном научном скупу *Математика. Компьютер. Образование. Биофизика сложных систем: Анализ и моделирование* у Пушћину (Русија, 2011.) у организацији *Московского државног университета (МГУ)*, а 2012. године објавио је рад »Оценка эффективности интеграции шахмат в систему образования Сербии на основе современных российских и мировых стандартов« у часопису *Теория и практика физической культуры*, № 3/12, 60-62, који се налази на међународној SCI-листи.

Као стручни консултант Шаховског савеза Србије написао је два елабората: о

терминолошкој и функционалној диференцијацији појмова „шаховски тренер“ и „шаховски секундант“ (на основу ових критеријума Спортски савез Србије је предложио Влади Србије списак шаховских тренера, кандидата за национална спортска признања 2007. године) и факторима који чине шах међународно признатом спортском граном (на основу овог елабората Спортски савез Србије признао је шаху статус спортске гране друге категорије 2011. године).

Иван Ј. Марковић аутор је елабората на основу којег је Национални просветни савет 2006. године донео одлуку о увођењу шаха као изборног предмета у основне школе у Србији, као и наставних планова и програма за шах као изборни предмет од првог до осмог разреда основне школе и упутстава за њихово извођење. Коаутор је званичног уџбеника *3, 4, позор – шах!* за шах као изборни предмет у првом разреду основне школе и један од руководиоца програма обуке за наставнике шаха, који у виду низа семинара организује Завод за унапређивање образовања и васпитања.

Сви наведени подаци у највећој мери одређују базичну области рада и интересовања, чији природан наставак и научно заокружење треба да пружи докторска дисертација, о чијем предмету и заснованости се дискутује у даљем излагању.

3. Научна заснованост теме докторске дисертације

Кандидат Иван Ј. Марковић предложио је тему докторске дисертације под насловом *Аспекти шаха као концептуални оквир за наставу шаха*. Такав предлог образложен је научно релевантним разлозима.

Међународна шаховска федерација (ФИДЕ) званично препознаје пет аспеката шаха: игру, спорт, уметност, науку (математичко-логички израз) и дидактичко средство, што је објављено у референтном делу Увенсија Бланка *Зашто предавати шах у школама* из 1998. године. Рад професора Бланка не препознаје и не признаје адекватан значај неким од наведених аспеката, баш као ни многи стручни радови који су уследили у овој области, а изостају и препоруке за рад у условима савремене наставне праксе.

Полазишна претпоставка кандидата „да је сваки одговоран приступ шаху нужно холистички и узима у обзир све наведене аспекте“ позната је из ранијег коауторског рада са научног скупа у Вршцу (Мартиновић и сар., 2011) и пројекат докторског рада подразумева њено значајно проширење и даљу разраду за сваки од пет аспеката.

Методолошки оквир истраживања, како због оперативног, тако и због развојног карактера, одређен је, с једне стране, методом теоријске анализе (сагледавање цивилизацијског значаја и универзалног карактера шаха и симболизма који га прати) и

историјском методом (досадашња искуства у шаховској обуци, са посебним освртом на млађи школски узраст у Србији, са основним циљем да се установи шта је од тога и даље применљиво, али и препознавањем потребе за увођењем нових садржаја код којих би се применила савремена дидактичка сазнања о облицима наставног рада), а са друге стране – методом моделовања дефинишу се претпоставке за увођење иновација у наставни процес за свих пет аспеката шаха.

Највиши степен иновативног момента предложеног концепта установљен је код моделирања увођења елемената подврста шаха (аспект шаха као игре), проблема ретрактора, ретроградне анализе и трик-проблема (аспект шаха као уметности), прелазних модела за разумевање математички формулисаних једнакости и неједнакости (аспект шаха као науке, тј. математичко-логичког израза), надметања деце против специјализованих рачунарских програма (аспект шаха као спорта) са посебним освртом на препоруке за развој способности детета да само дозира ниво тежине и на тај начин самостално креира вид обуке прилагођен индивидуалним специфичностима и потребама, и комбинаторних мотива антипода, као основе за избор и груписање егземпларних и аналогних садржаја (аспект шаха као дидактичког средства).

Референтан теоријски оквир за предложена истраживања ослања се на званичне препоруке Међународне шаховске федерације (ФИДЕ) и обе доминатне школе мишљења: 1) изворе који воде порекло из Русије и осталих земаља наследница бившег СССР-а (Крогијус, Линдер, Сухин, Скрипченко, итд.) и 2) истраживачке радове и литературу из западних земаља (Кристијен, Шмит, Маргулис, Фергусон, Доверњ, Брунија и ван Вајхерден, Рут, итд.). Осим тога, реевалуација значаја и актуелности препорука наших еминентних аутора (Ивков, Матановић, Рабар, Андрић, итд.) из најплоднијег периода акције „Шах у школе“ на овим просторима заокружује разматрану целину и даје значајно проширење које узима у обзир специфичности искустава са простора бивше Југославије.

Као природна тачка прожимања теоријског модела са практичним потребама савременог наставног процеса заступљена су истраживања ефеката овако конципираног методичко-дидактичког оквира која би требало да установе оправданост његовог увођења у наставне планове и програме, али и тестирају претпоставке о порасту компетенција наставника шаха који се укључују у одговарајуће програме обуке. Овај момент посебно добија на тежини пошто је спрегнут са истраживањем шаховских компетенција наставника шаха у основним школама у Србији.

Једна од међународно референтних тачака за евалуацију научне релевантности, али и оперативне и функционалне применљивости предложеног концепта у школским условима је

и упоређење обухваћених истраживања и методичко-дидактичког концептуалног оквира из којег је проистекло са најновијим стандардима које препоручује Комисија ФИДЕ „Шах у школама“. Висок степен саобразности са овим препорукама (за сада су, у светским оквирима, једино Словенија и Словачка у почетној фази овог процеса), као и усклађеност са препорукама проф. др Алексеј Рут (са програма „Шах у образовању“ Универзитета Тексас у Даласу), водећег савременог америчког ауторитета у овој области, пружају основ за установљавање значаја и релевантности предложене теме докторског пројекта.

Детаљна разрада методолошких претпоставки (метод, прецизно дефинисање кључних појмова и концепата и њихове теоријске заснованости, друштвено-историјски контекст, предмет истраживања, његов карактер, циљ и постављени задаци, истраживачке хипотезе, технике и инструменти истраживања, узорак и статистичка обрада, извори истраживања, итд.), као и предложена организација и ток истраживања, представљају основ за успешно спровођење пројекта докторског рада.

ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Комисија сматра да Иван Марковић испуњава све законом прописане услове за пријављивање докторске дисертације и предлаже да наслов дисертације буде делимично измењен и да гласи: **МЕТОДИЧКИ АСПЕКТИ НАСТАВЕ ШАХА У МЛАЂИМ РАЗРЕДИМА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ.**

Овако формулисана тема је недовољно обрађена и прикладна је за самостално истраживање на нивоу докторске тезе. Предложена тема је значајна за дидактичко-методичку науку, посебно за методику наставе физичког васпитања и има потребе за њеним проучавањем.

План истраживања, кандидат је добро поставио и битна питања ваљано истакао. Може се очекивати да ова докторска дисертација обезбеди вредне резултате за дидактичко-методичку науку.

Стога, предлажемо наставно-научном већу Учитељског факултета у Београду да мр Ивану Марковићу одобри рад на докторској тези под насловом **МЕТОДИЧКИ АСПЕКТИ НАСТАВЕ ШАХА У МЛАЂИМ РАЗРЕДИМА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ.**

Београд, 21.5.2013. године

Комисија:

проф. др Драган Мартиновић, редовни професор
Учитељски факултет у Београду

проф. др Мирко Дејић, редовни професор
Учитељски факултет у Београду

проф. др Владимир Копривица, редовни професор
Факултет спорта и физичког васпитања у Београду
